

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 17/2019-81

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. októbra 2019 v pléne zloženom z predsedníčky pléna Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca), Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovej, Mojmíra Mamojku, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku a Martina Vernarského vo veci návrhu podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Mandzák a spol., s. r. o., Zámocká 5, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Michal Mandzák, na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky konaných v prvom kole 16. marca 2019 a v druhom kole 30. marca 2019 o námietke zaujatosti sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivana Fiačana v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 17/2019 (sp. zn. Rvp 652/2019) takto

r o z h o d o l :

Sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivan Fiačan nie je vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. PL. ÚS 17/2019 (sp. zn. Rvp 652/2019).

O d ô v o d n e n i e :

I.

Námietka zaujatosti

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 9. apríla 2019 doručený návrh podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „navrhovateľ“), na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky (ďalej aj „prezident“) konaných v prvom kole 16. marca 2019 a v druhom kole 30. marca 2019.

2. Dňa 24. júna 2019 podal navrhovateľ námietku zaujatosti sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana podľa § 50 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), v ktorej uviedol, že označený sudca ako predseda ústavného súdu prijal 15. júna 2019 na inaugurácii prezidentky Slovenskej republiky Mgr. Zuzany Čaputovej jej sľub, ktorý zložila do jeho rúk. Navrhovateľ sa domnieva, že týmto konaním označený sudca prejednikoval rozhodnutie ústavného súdu o jeho návrhu o neústavnosti a nezákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, a to tak, že týmto úkonom vyjadril, že sa stotožňuje s názorom, že uplynulé voľby prezidenta Slovenskej republiky boli uskutočnené ústavným a zákonným spôsobom. Navrhovateľ preto žiadal, aby plénum ústavného súdu vylúčilo sudcu Ivana Fiačana z prejednávania a rozhodovania vo veci konania o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky vedenej pod sp. zn. Rvp 652/2019.

3. Sudca Ivan Fiačan sa k námietke zaujatosti vyjadril podaním z 25. júna 2019, v ktorom uviedol, že vo vzťahu k navrhovateľovi sa necíti byť zaujatý. Ďalej uviedol, že zložením sľubu zvoleným kandidátom podľa čl. 101 ods. 7 a čl. 104 ods. 1 ústavy si ako predseda ústavného iba plnil svoju ústavnú povinnosť.

II.

Relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská

4.1 Podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

4.2 Podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde účastník konania má právo vzniesť námietku zaujatosti proti sudcom ústavného súdu, ktorí majú jeho vec prerokovať a rozhodnúť. Námietku zaujatosti je účastník konania povinný vzniesť do desiatich dní odo dňa, keď sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Účastník konania je povinný uviesť, kedy sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Námietku zaujatosti musí účastník konania odôvodniť. Sudca ústavného súdu, proti ktorému námietka smeruje, je povinný sa k námietke zaujatosti vyjadriť. Na opakované námietky zaujatosti podané proti tomu istému sudcovi ústavného súdu z toho istého dôvodu ústavný súd neprihliadne, ak už o predchádzajúcej rovnakej námietke zaujatosti rozhodol.

4.3 Podľa § 51 ods. 1 prvej a druhej vety zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje plénum ústavného súdu. Sudca ústavného súdu, proti ktorému bola vznesená námietka zaujatosti účastníkom konania, ktorý vyhlásil svoju zaujatosť vo veci alebo ktorý oznámil dôvody vylúčenia podľa § 49 ods. 4, sa hlasovania o svojom vylúčení a hlasovania o vylúčení iného sudcu ústavného súdu nezúčastní.

4.4 Podľa § 4 ods. 3 zákona o ústavnom súde v prípade, ak nie je prítomný predseda ústavného súdu ani podpredseda ústavného súdu alebo ak nie je nikto vymenovaný

do funkcie predsedu ústavného súdu ani do funkcie podpredsedu ústavného súdu, neodkladné úlohy predsedu ústavného súdu vykoná ten zo služobne najstarších sudcov ústavného súdu, ktorý je vekom najstarší, ak nebol poverený sudca ústavného súdu podľa odseku 4.

5. V súlade s už uvedenou právnou úpravou rozhodlo o námietke zaujatosti podanej navrhovateľom plénum ústavného súdu v zložení uvedenom v záhlaví tohto rozhodnutia, keďže v konaní vedenom na ústavnom súde pod sp. zn. PL. ÚS 17/2019 (sp. zn. Rvp 652/2019) navrhovateľ namietol zaujatosť celkovo štyroch sudcov ústavného súdu – Ivana Fiačana, Ladislava Duditša, Libora Duřu a Ľuboša Szigetiho.

6. Ústavný súd skúma nestrannosť sudcu ústavného súdu zo subjektívneho hľadiska, t. j. z hľadiska osobného presvedčenia a správania sudcu v danej veci, ako aj z objektívneho hľadiska, t. j. či sudca dáva dostatočné záruky pre vylúčenie legitímnych pochybností o jeho nestrannosti (pozri Micallef proti Malte, sťažnosť č. 17056/06, bod 93 odôvodnenia, resp. Kyprianou proti Cypru, sťažnosť 73797/01, bod 119, pozri tiež III. ÚS 306/2014, časť III, s. 6). Vzhľadom na to, že v predmetnom prípade ide o vec, v ktorej rozhoduje plénum ústavného súdu, je potrebné tiež spomenúť, že ak vo veci rozhoduje tribunál zložený z viacerých sudcov, musí byť z rozhodovania vylúčený ten sudca, u ktorého sú dané legitímne pochybnosti o nezaujatosti [pozri napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Golubović proti Chorvátsku, sťažnosť č. 43947/10, bod 49 odôvodnenia].

7. Pri posúdení subjektívnej nestrannosti je cieľom zistenie, či je samotný sudca vo veci nepredpojatý. Ide tu o „subjektívnu psychickú kategóriu vyjadrujúcu vnútorný psychický vzťah sudcu k prerokovávanej veci“ (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1965/15, bod 25 odôvodnenia). Vzhľadom na charakter tohto vnútorného vzťahu je zrejmé, že relatívne presne o ňom môže vypovedať len sám sudca (pozri napr. IV. ÚS 124/2010, bod 15 odôvodnenia, resp. uznesenie Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. 4 As 14/2004-70). Existencia subjektívnej nestrannosti sudcu sa predpokladá (ide o vyvrátiteľnú domnienku), t. j. sudca sa považuje za subjektívne

nepredpojatého, pokiaľ nie sú predložené dôkazy o opaku (pozri napr. PL. ÚS 6/2013, časť II, s. 10). Inak povedané, domnienku subjektívnej nestrannosti možno vyvrátiť len objektívnym spôsobom (pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1965/15, bod 26 odôvodnenia). Pokiaľ ide o dôkazy spôsobilé už uvedenú domnienku vyvrátiť, tieto môžu spočívať vo vyjadrení nepriateľského postoja k účastníkom konania, ale môže ísť napríklad aj o situáciu, keď sudca vykoná opatrenia zabezpečujúce, aby v určitej veci rozhodoval. V niektorých prípadoch môže byť preukázanie subjektívnej predpojatosti veľmi náročné, preto možno konštatovať, že požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti (II. ÚS 62/2017, bod 39 odôvodnenia). Uvedenú skutočnosť si uvedomuje aj ESLP, ktorý sa vo väčšine prípadov sústreďí na objektívne hľadisko nestrannosti. Na druhej strane však treba povedať, že v judikatúre ESLP hranica medzi subjektívnym a objektívnym hľadiskom nie je absolútne nepriepustná, keďže postup sudcu môže vyvolať nielen objektívne dané pochybnosti o nestrannosti u externého pozorovateľa (objektívneho hľadisko), ale zároveň môže vzbudzovať pochybnosti o jeho subjektívnej nestrannosti. Takto napríklad v rozhodnutí vo veci Buscemi proti Taliansku považoval ESLP verejné vyjadrenia sudcu, z ktorých vyplývalo, že si vopred urobil zamietavý („*unfavourable*“) názor na vec sťažovateľa, za porušenie objektívneho testu nestrannosti, zatiaľ čo vo veci Lavents proti Lotyšsku považoval verejné vyjadrenia sudcu kritizujúce obhajobu odsúdeného a vyjadrujúce prekvapenie, že obžalovaný nepriznal vinu, za porušenie subjektívneho testu nestrannosti (pozri Kyprianou proti Cypru, bod 119; pozri tiež rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1965/15, bod 29 odôvodnenia).

8. V rámci objektívneho testu sa v zásade skúma, či, odhliadnuc od osobného presvedčenia alebo správania sudcu, existujú v konkrétnej veci overiteľné skutočnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nestrannosti. Z tohto uhla pohľadu môže mať určitý význam aj to, či sa sudca navonok javí ako nestranný. V stávke je totiž dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vo verejnosti vzbudzovať. Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnej veci existujú legitímne dôvody na obavu, že určitý sudca nie je

nestranný, pre rozhodnutie vo veci je stanovisko účastníka konania dôležité, nie je však rozhodujúce. Rozhodujúca je až skutočnosť, že takúto obavu možno objektívne odôvodniť (ESLP vo veci Pescador Valero proti Španielsku, sťažnosť č. 62435/00, bod 23). Možno preto uzavrieť, že sudca sa považuje za predpojatého aj vtedy, ak vzniká navonok legitímny dojem, že by na rozhodnutí vo veci mohol mať osobný záujem (II. ÚS 62/2017, bod 7 odôvodnenia). Platí tu tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti často pripomína, že „spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že je vykonávaná“ („*justice must not only be done, it must also be seen to be done*“, pozri napr. III. ÚS 855/2016, bod 16 odôvodnenia).

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

9. Podstatou námietky zaujatosti proti sudcovi Ivanovi Fiačanovi podanej navrhovateľom je jeho tvrdenie, že označený sudca ako predseda ústavného súdu prijal 15. júna 2019 na inaugurácii prezidentky Slovenskej republiky Mgr. Zuzany Čaputovej jej sľub, ktorý zložila do jeho rúk. Navrhovateľ sa domnieva, že týmto konaním vyjadril, že sa stotožňuje s názorom, že navrhovateľom napadnuté voľby prezidenta Slovenskej republiky boli uskutočnené ústavným a zákonným spôsobom. Plénu ústavného súdu nie sú známe žiadne kvalifikované a relevantné skutočnosti, ktoré by odôvodňovali pochybnosti o jeho nepredpojatosti vzhľadom na vzťah k účastníkom konania alebo ich zástupcom. Z týchto dôvodov sa prieskum pléna ústavného súdu zamerá predovšetkým na otázku, či možno sudcu Ivana Fiačana vylúčiť z výkonu sudcovskej funkcie na základe jeho pomeru k veci (a v tomto kontexte posúdiť tzv. subjektívne a objektívne hľadisko nestrannosti).

10. Pokiaľ ide o subjektívne hľadisko, treba vychádzať z prezumpcie nepredpojatosti dotknutého sudcu a zistiť, či jeho vyjadrenia alebo správanie v konkrétnej veci neposkytujú dôkazy pre vyvrátenie tejto domnienky. Z obsahu vyjadrenia sudcu Ivana Fiačana vyplýva,

že vo vzťahu k navrhovateľovi sa necíti byť zaujatý a zložením sľubu zvoleným kandidátom podľa čl. 101 ods. 7 a čl. 104 ods. 1 ústavy si ako predseda ústavného iba plnil svoju ústavnú povinnosť. Rovnako samotné správanie sudcu nijako nespochybňuje jeho subjektívnu nestrannosť. Vzhľadom na uvedené teda nie je možné sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana považovať za subjektívne zaujatého.

11. Ústavný súd tak následne podrobil nestrannosť sudcu Ivana Fiačana v danom prípade aj testu objektívnemu, t. j. zisteniu, či vzhľadom na navrhovateľom namietané konanie sudcu ústavného súdu (prijatie sľubu zvolenej kandidátky) môžu z pohľadu externého pozorovateľa (účastníka konania) existovať objektívne odôvodnené obavy, že tento sudca vo veci nie je nestranný.

V zmysle čl. 101 ods. 7 ústavy zvolený kandidát sa ujíma funkcie prezidenta Slovenskej republiky zložením sľubu. Sľub skladá pred Národnou radou Slovenskej republiky do rúk predsedu ústavného súdu napoludnie v deň, v ktorom sa má skončiť volebné obdobie predchádzajúceho prezidenta. V zmysle čl. 104 ods. 1 ústavy prezident Slovenskej republiky skladá pred Národnou radou Slovenskej republiky do rúk predsedu ústavného súdu sľub. V zmysle § 4 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde predseda ústavného súdu prijíma sľub zvoleného kandidáta na funkciu prezidenta. Ústavný súd zároveň poukazuje na prezumpciu ústavnosti a zákonnosti volieb, ktorá platí, kým ústavný súd nerozhodne inak.

Vychádzajúc z uvedeného, možno konštatovať, že z objektívneho hľadiska navrhovateľom namietané konanie sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana nemohlo vyvolať objektívne odôvodnené obavy, že tento sudca ústavného súdu vo veci nie je nestranný, pretože prijatím sľubu len postupoval v normatívnom rámci vymedzenom ústavou a zákonom.

12. Možno teda uzavrieť, že skutočnosti uvádzané navrhovateľom v jeho námietke zaujatosti z 24. júna 2019 v kontexte rozhodovania vo veci vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. PL. ÚS 17/2019 (sp. zn. Rvp 652/2019) nevzbudzujú zo subjektívneho, ako ani z objektívneho hľadiska oprávnené pochybnosti o nestrannosti sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana, a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. októbra 2019

Jana B a r i c o v á
predsedníčka pléna Ústavného súdu
Slovenskej republiky